

Ampt Epe

Nr 109 – december 1994

REDAKTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon 05788-71304

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden
van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE' HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de
geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap f 22,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter: W. Terwel
Apeldoornseweg 41 – 8172 EH Vaassen
Telefoon 05788-71455

Sekretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon 05788-71304

Penningmeester: W. van Putten
Hoofdstraat 80 – 8162 AL Epe
Telefoon 05780-13579

Leden: M. Endendijk
J. C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 0166-2023

In memoriam Roelof Paasman

Op 27 september 1994 is op de leeftijd van ruim 84 jaar van ons
heengegaan ons erelid Roelof Paasman. Toen mejuffrouw P. E.
Berkhout stopte met de redactie van ons blad kwam het bestuur
van Ampt Epe voor het probleem te staan een geschikte opvolger
voor haar te vinden.

Drs. A. N. Paasman (hij was onze eerste redacteur) gaf toen onze
voorzitter G. S. van Lohuizen een gouden tip. „Vraag mijn vader
maar eens, hij is nu gepensioneerd bij het onderwijs en heeft veel
interesse voor de historie”.

Het resultaat was dat in april 1976 het 38ste nummer van Ampt Epe
onder de redactie van Roelof Paasman verscheen.

Hij deed het werk met grote inzet en deskundigheid. Artikelen, waar
taalkundig nog wel het één en ander aan haperde werden door
hem in goed overleg „bijgeschaafd”.

Door zijn inzet werd in 1979 ons blad, dat tot dat tijdstip driemaal
per jaar uitkwam uitgebreid tot een viermaal per jaar verschijnende
uitgave.

In juni 1988 sloot hij met het uitkomen van het 83ste nummer van
Ampt Epe na ruim twaalf jaar zijn redacteursloopbaan af.

De ledenvergadering van 9 oktober 1988 benoemde hem als dank
tot erelid van onze vereniging.

Bladerende in de 46 nummers die onder zijn redactie verschenen
en waaraan hij ook zelf talrijke artikelen heeft bijgedragen doen ons
opnieuw beseffen wat hij voor onze vereniging Ampt Epe heeft
betekend.

W. Terwel, voorzitter Ampt Epe.

Gijsbertus de Zoete, Bosbaas op Tongeren (4-slot)

Na ruim tien jaar in functie te zijn geweest werd De Zoete gevraagd zich kandidaat te stellen voor een plaats in de gemeenteraad. Het aanzien dat hij inmiddels genoot zal beslist een rol hebben gespeeld en daarnaast kon het alleen maar voordeel opleveren wanneer de naaste medewerker van de heer Le Chevalier deel uitmaakte van de raad. Op 2 oktober 1874 schreef De Zoete aan Le Chevalier, nadat hij de uitslag van de stemming had bekend gemaakt en had uitgelegd waarom er weer moest worden gestemd: „... dan zoude de meerderheid zich wel eens voor mij kunnen verklaren. Ik twijfel niet of UE zou dit wel na genoeg zijn...”. Daar was evenwel geen sprake van, zoals blijkt uit de brief van 5 oktober 1874: „Gij zult U herinneren dat gij voor eenige tijd mij meedeelde dat sommige stemmen op U tot lid van de gemeenteraad waren uitgebracht, van mijn ten antwoord kreeg, dat zoodanige benoeming U om verschillende redenen volstrekt niet lijken zoude. Gij kunt daaruit opmaken, dat de benoeming die gij U tans als mogelijk voorstelt, volstrekt niet naar mijn genoegen zoude zijn. Behalve andere redenen die ik daarvoor heb, komt 't mij voor dat 't lidmaatschap van den Gemeenteraad, geenszins in overeenstemming is met Uw ondergeschikte betrekking, wat gij dunkt mij zelve en vooral Uwe Vrienden moesten gevoelen! Gij weet dus nu hoe ik over de Zaak denken zoude”.

Dat kwam hard aan. Zou de landeigenaar wel een goed beeld hebben van de verhoudingen in het dorp? Of had hij er juist zo'n goed beeld van dat hij voorzag dat de positie van zijn opzichter (hij sprak altijd over „de opzichter mijner goederen”) zou worden misbruikt? Maar het is ook waarschijnlijk dat hij eenvoudig van mening was dat het De Zoete niet paste zo'n functie te aanvaarden. Voor de trotse bosbaas, die in later jaren in het bevolkingsregister stond vermeld als rentmeester en die zich dat misschien ook voelde, was het een zware klap. In zijn brief van 8 oktober 1874 schrijft hij nu maar te hopen dat hij niet zal worden verkozen. Maar wanneer hij door de meerderheid met het vertrouwen vereerd zou worden, zou het hem moeilijk vallen er onderuit te komen. „Aan de andere zijde na UE zin en genoegen te handelen moet in alles mijn streven zijn nu weet ik wel geen redenen of ik kan daar juist in UE belang heel wat wezen tog UE schijnt mij onbekende redenen ertegen te hebben hoe vreemd ook voor mij ik moet dit billijken en wensch onderdanig te zijn. Mijn mening is en blijft dat UE in deze U nog geheel op mijn persoon en karakter vergist en ik zoude bijna zeggen wagt in deze eens op mijne handelingen”.

De Zoete zat er danig mee en was bang in het dorp te worden bespot. „UE vrienden in 't Dorp zijn er meest alle voor volgens hunne verklaringen. Wat UE mij vroeger eens terloop gezegt heeft heb ik nooit op nagedacht van zelf ook niet zoo ernstig begrepen. Dat ik afhankelijk ben van UE daar word ik door veel juist om begeert”. Er volgt dan een vertrouwelijke briefwisseling waarna De Zoete zich terug trekt: „De billijkheid van Uwe redenen hebben mij de zaak voor mijn gevoel gemakkelijker gemaakt” besluit hij op 14 oktober 1874.

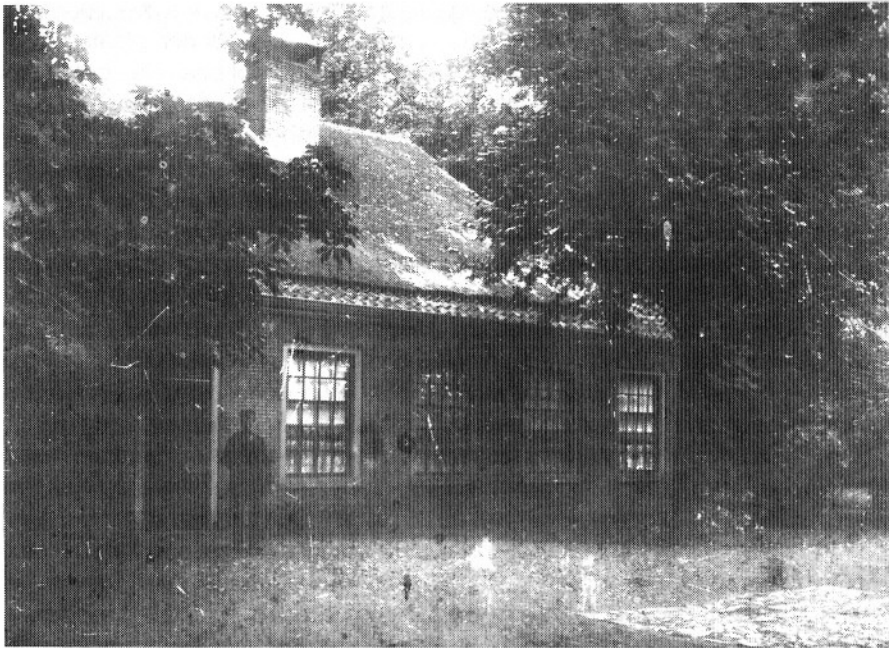
Op 7 september 1875 overleed Anna van Heurn. Zestig jaar na het overlijden van de oude Jan Hendrik Rauwenhoff, was zij de eerste die weer een plaats kreeg op de Tongerense begraafplaats. Ook hier lag een taak voor baas De Zoete. „De grafheuvel heef ik gisteren dadelijk met mos bedekt. Het is immers goed er later klimop over te laten groeijen?”. Hij kon niet nalaten een hint te geven met betrekking tot dankbetuigingen, wat wederom bewees hoezeer hij meedacht: „Mogt UE plan hebben eene Dankbetuiging voor de deelneming in de dagbladen te plaatsen dan was het alligt goed dat UE er mij een opgaf voor de Apeldoornsche Courant omdat daar ook het Overlijden van Mevrouw is vermeld geweest. Ik weet niet of UE U dit wel zoo spoedig zou herinneren omdat dit niet door UE maar door Mh Rauwenhoff is beschikt”.

De grafsteen kwam ruim een half jaar later, zo blijkt uit een brief van 2 juni 1876: „Gisteren hebben wij de grafsteen geplaatst hoewel eenvoudig is dezelve tog zeer netjes bewerkt de letters zijn zeer duidelijk. De spreuk op het Hek begint ook dof te worden en mogt mijns inziens wel eens opgehaald worden door Zimmerman”.

Het overlijden van Charles le Chevalier op 30 januari 1881 zal voor Baas de Zoete een moeilijk moment zijn geweest. Zij hadden enkele malen een ernstig conflict gehad, maar Le Chevalier had veel waardering voor De Zoete, die op zijn beurt zeer loyaal was tegenover zijn chef. Hun verhouding leek ook na 18 jaar nog altijd erg zakelijk. De eigenaar was streng, vormelijk en rechtvaardig met warme, meestal goed verborgen gevoelens voor Tongeren en haar bewoners. De bosbaas was ook streng en op stipte orde gesteld. Twee mensen die je niet zo gauw genoegelijk keuvelend over de beukenallee zag lopen, maar die tesamen heel wat tot stand hadden gebracht. Meester Hendriks schreef dertig jaar later dat de Baas „steeds met de grootste lof over de heer Le Chevalier sprak”.

Nu kreeg De Zoete te maken met drie eigenaren, die hij al jarenlang kende maar die nu in een geheel andere verhouding dan voorheen tot hem kwamen te staan: Nicolaas, Willem en Anna. Tongeren werd in drieën gedeeld; Willem kreeg het Oude Huis en met De Zoete werd maandenlang overlegd hoe de werkzaamheden op de drie stukken moesten worden verdeeld en gefinancierd.

Er zou toch duidelijk een andere wind gaan waaien, zoals blijkt uit een brief van Nicolaas aan Willem van 7 november 1881: „Gij zult misschien met de Zoete wel een en ander over de toekomstige inrichting van Tongeren bespreken en evenals ik, die op eenvoudiger en minder kostbaren voet dan tot dus verre, wenschen”. Nicolaas had gedacht dat Tongeren zichzelf kon bedruipen, maar voor de periode juli 1880 tot juli 1881 moest er f 2.500,- worden bijgelegd. Schrijvend over de arbeiders: „Wij moeten in het oog houden dat De Zoete tot dus verre gewend was, alles zeer rijkelijk te doen en voor allerlei werk en boodschappen een stoet om zich heen te hebben. Hij kan dit nu niet eensklaps veranderen”. De broers zagen wel dat takt geboden was, maar er zou toch verandering komen. Terzijde moet worden opgemerkt dat de streng gereformeerde bosbaas nu direct te maken kreeg met Willem, de hoogleraar die in Leiden de moderne leer

De tuinmanswoning.

in de theologie verkondigde. Meester Hendriks maakte mee hoe Baas de Zoete met weersin voldeed aan het verzoek om een mooie kerstboom voor het Kerstfeest van de familie en de bevolking en een keer was het zo'n onooglijk boompje, dat hij het verzoek kreeg een betere te bezorgen. Dan liep de spanning wel eens op.

Er gebeurden dingen die hij vroeger niet had meegemaakt zoals een incident met Nicolaas, dat door meester Hendriks wordt beschreven. Toen de verdeling van Tongeren in grote lijnen was overeengekomen, liet Nicolaas op zijn deel 't Hul bouwen, een groot huis, dat in 1935 werd afgebroken. Het was eind 1883 gereed en er zou een oprijlaan komen met aan weerszijden bomen. Het was ver in het voorjaar en de bomen moesten veel water hebben. Toen enkele arbeiders, die op weg waren om bij de begraafplaats te gaan schoffelen passeerden, riep Nicolaas hen en gaf opdracht de bomen water te geven. Toen De Zoete op zijn ronde geen mensen bij de begraafplaats trof ging hij op zoek en ontdekte wat er aan de hand was. Hij stuurde de arbeiders naar hun opgedragen werk en ging naar huis. Niet lang daarna kwam mijnheer Nicolaas eraan. De Zoete ging hem tegemoet, „Zulke dingen moet men nooit in bijzijn van de kinderen afhandelen”. Het korte gesprek eindigde met: „Mijnheer wie is hier in Tongeren de Baas? U bent de baas op 't Hul, ik ben de baas op Tongeren. Wilt U de bomen begoten hebben zo zegt U dat aan mij en ik geef mijn mensen opdracht dat te doen.

Vanmiddag komen ze, want ik ben Uw dienaar en de bomen hebben water nodig”.

Iets nieuws was er natuurlijk niet onder de zon want tot vandaag komt het voor dat een omschakeling van een langdurig vertrouwd contact naar iemand met andere ideeën tot irritaties leidt.

Op 20 februari 1888 was het echtpaar De Zoete 25 jaar getrouwd. Door de eigenaars van Tongeren was er duidelijk aandacht geschonken, wat blijkt uit een brief van Baas de Zoete aan Anna Rauwenhoff op 24 februari: „Zeer geachte Mejuffrouw! Nu de tijd het even toelaat even een paar woorden aan Uw om Uw onzen hartelijken dank te betuigen eerst voor het van Mh:N. ontvangenen waarvan een klein gedeelte wel zal bestemd worden om een blijvend aandenken te koopen maar niet minder zeg ik U dank voor U hartelijk schrijven het deed ons zo goed bij al de herinneringen die in 't hart omgaan zulke dagen dat ook Uw nog op dat alles dacht. Al dat eerste tog herinnerd men zich dan zoo gaarne. Het is

Zittend v.l.n.r.: 1. Gerritje de Zoeten-Vervat. 2. Antje de Zoeten-Pontman. 3. Trijntje Schouten-de Zoeten. 4. Gijsbertus de Zoete(n) Sr. 5. Marretje de Zoeten. 6. Rijkje de Zoeten. Staand v.l.n.r.: 7. Gijsbertus de Zoeten Jr. (echtgenoot van 1). 8. Gerrit de Zoeten (echtgenoot van 2). 9. Samuel de Zoeten (echtgenoot van 10). 10. Arendina de Zoeten-Nijland. 11. Gijs Schouten (echtgenoot van 3). 12. Willem de Zoeten (echtgenoot van 13). 13. Everdina de Zoeten Everaars. 14. Martijntje de Zoeten. 15. Delieana de Zoeten-Van der Hoeven. 16. Geertje de Zoeten (dochter van 15 en 17). 17. Antonie de Zoeten (echtgenoot van 15).

waar wij hebben in onzen betrekking veel ook met Uw en Uwe geachte Familie doorleeft en omdat de verhouding altijd zoo wel mog zijn heeft het een gevoel van gebondenheid doen ontstaan waarvan ik hier niet dan durven schrijven als het niet was dat ik mag veronderstellen dat Uwe gulle woorden mij er vrijheid toe geven. Geve God dat het zoo blijven moge...". Nadat hij iets over de feestdag heeft gezegd vervolgt hij: „Gerrit zal U alles komen vertellen en dus zal ik er maar niet breeder over schrijven. Het was zoo aangenaam voor ons het 10 tal kinderen zoo gezond en tevreden bij elkander te zien”.

Gerrit, de derde van de kinderen, was 22 jaar, de jongste Samuel was 6 jaar. Drie jaar later, op 30 maart 1891 overleed Geertje de Zoete-van Leersum. Anderhalve maand later zou zij 51 jaar zijn geworden.

In 1889 overleed Willem (L.W.E.) Rauwenhoff. De Zoete deed, behalve met Nicolaas en Anna, nu ook zaken met de 23-jarige Charles, zoon van Willem. Na het overlijden van Anna in 1901 werden plannen besproken om een mogelijke versnippering van Tongeren te voorkomen en in 1907 werd het gehele bezit ingebracht in de N.V. Maatschappij tot exploitatie van het Landgoed Tongeren onder Epe. Charles Rauwenhoff werd directeur. Al was Charles 41 jaar en had hij zich al jaren met het beheer van Tongeren bezig gehouden, voor de 72-jarige bosbaas was hij nog jong en onervaren. Toch leidde het niet tot een onwerkbare situatie, al verschilde het inzicht van beiden wel eens.

In februari 1913, hij was toen 75 jaar, was Baas de Zoete 50 jaar in dienst van Tongeren. Het Nieuws- en Advertentieblad voor Epe, Heerde, Wijhe, Olst en Omstreken vermeldt dat het feest met veel blijken van belangstelling werd gevierd. De eersten die hem gelukwensen en een geschenk aanboden waren de burens van Tongeren en Westraven. Meester Hendriks hield een toespraak. De burgemeester kwam in gezelschap van de gehele familie Rauwenhoff „huldigde hem in hartelijke bewoordingen en deelde mede dat de Koningin hem het Zilveren Erekrus van de orde van Oranje-Nassau had verleend”.

In het voorjaar van 1915 werd hij ernstig ziek, knapte in de zomer weer op, maar er werd nu overwogen om hem pensioen aan te bieden.

Getroffen door zoo ongedacht vele blijken van belangstelling, op mijn 50-jarigen gedenkdag ondervonden, betuig ik daarvoor aan allen die dusdanige blijken gaven, mijnen hartelijken dank. (785)

G. DE ZOETE.

TONGEREN, 26 Febr. '13.

In het koude jaargetijde kon hij zijn taak niet meer naar behoren vervullen. Op 1 november 1915 ging Baas de Zoete met pensioen en op 14 december vertrok hij van Tongeren naar Doorn. Daar ging hij wonen bij zijn ongetrouwde dochters Marretje, Martijntje en Rijkje. Hij overleed er op 9 oktober 1926.

J. C. Kreffer.

Geraadpleegde bronnen:

Rijksarchief Gelderland te Arnhem, de archieven van het landgoed Tongeren.

Gemeente-archief Epe, Nieuws- en Advertentieblad voor Epe enzovoort. D.

Hendriks: Baas de Zoete, de „Oude Baas”.

Foto's: ir. N. W. P. Rauwenhoff, de heer en mevrouw De Zoeten-Kuipers, eigen archief.

De verpachting van tienden van het voormalig Zwolse Bethlehemklooster in het kerspel Epe

In het stadsarchief van Zwolle bevinden zich een tweetal registers ¹⁾, die betrekking hebben op de verpachting van grove en smalle tienden ²⁾ van het voormalige Bethlehemklooster in Zwolle ³⁾, gelegen in het kerspel van Epe. Het oudste register loopt over de jaren 1611-1668. Uit dat register zijn de navolgende lijsten van pachters, borgen, schouten en keurnoten samengesteld, alsmede van de betaalde pachtprijs.

De verpachting geschiedde in opdracht van de Gecommitteerden tot de Administratie van de voormalige geestelijke goederen, een door het Zwolse stadsbestuur ingesteld college. Dit college was sinds de confiscatie van de Zwolse kloosters belast met het beheer van de uitgestrekte kloosterbezittingen. De verpachting vond plaats in de maand juli tijdens een zitting van schout en keurnoten, meestal in de kerk te Epe of op het erve Bijsterbosch. Naast de meer algemene verpachtingsvoorwaarden golden ook enkele bijzondere bepalingen:

1. De pachter van het eerste perceel was verplicht de schout een vijf ⁴⁾ rogge te leveren.
2. De borgen moesten gegoeden geërfd in het kerspel Epe zijn.
3. De pachtpenningen moesten „op Martini” en „met Kerstmisse” in Zwolle betaald worden.

Verpacht werden de tienden van drie percelen. Hieronder volgen de lijsten per perceel.

- A. Het eerste perceel op de noordzijde van de weg naar Den Ham en Tonnijs Wolters huis.
- B. Het tweede perceel van de voors.weg zuidwaarts tot aan de weg van de Weert (Woert).
- C. Het derde perceel van de weg van de Woert naar die buurtschap Zuuk en naar „de Griffte” toe.

Noten

- ¹⁾ Het betreft de registers AAZ01 -05149 en -05151, die berusten bij de gemeentelijke archiefdienst van Zwolle.
- ²⁾ Een last welke sedert de invoering van het Christendom rustte op alle gecultiveerde gronden waren de tienden. Zij dienden oorspronkelijk tot onderhoud van bisschop en parochiegeestelijken, tot vrijkoping van gevangenen of verdeling onder de armen. Een tiend werd gevormd door het tiende tot het vijftiende deel van de opbrengsten van de grond en van de beesten, welke op die grond geboren waren. Men onderscheidde daarbij ondermeer grove tienden (van granen) en smalle tienden (van tuinvruchten, meelkrap, hof en tabak).

- ³⁾ Het Zwolse Bethlehemklooster werd in 1309 door Bernard van Vollehove (of Vullenhove) gesticht. Naast het kloostercomplex werd tegelijkertijd een kapel gebouwd. Deze kapel vormt thans het oudste gedeelte van de huidige Bethlehemkerk te Zwolle. De overige kloostergebouwen werden in de jaren 1644-1655 afgebroken. Tijdens de Reformatie (1580) verdwenen de monniken, kwam de kerk in Protestantse handen en werden de rijke kloosterbezittingen in beheer overgedragen aan de Gecommitteerden tot de Administratie van de Voormalige Geestelijke Goederen.

- ⁴⁾ Vijm = 100 garven.

Ewout Schurink.

Van de redactie:

Met de voltallige namenlijsten zou een boekje gevuld kunnen worden. Wie er meer van wil weten, kan om een uitdraai vragen op Dorpsstraat 12, Vaassen. De in deze lijsten vermelde achternamen zijn slechts in enkele gevallen als geslachtsnaam aan te merken. In de meeste gevallen werd – ter onderscheiding van anderen – het beroep (snider, schoemaeker, smit) of de functie (kerkmeester) aangegeven.

De notariële archieven van Epe en Vaassen thans in het gemeente-archief

Sinds 17 november 1994 bevinden de archieven van de notarissen die in Epe en Vaassen hebben gewerkt tussen 1812 en 1915 zich in het gemeente-archief. Dit betekent, dat een ieder die deze archieven wil raadplegen, hiervoor op vrijdag tijdens kantooruren in het gemeentehuis terecht kan.

De archieven van de notarissen bevatten de akten die voor hen gepasseerd zijn. Het gaat om verkoop van onroerend en roerend goed, boedelinventarissen, testamenten, overeenkomsten van plaatsvervangende militaire dienst (remplacanten), hypotheeken, verpachting van land, verkoop van grasgewas enzovoort. Deze archieven vormen een zeer welkome aanvulling op de archieven van de gemeente en van de kerken die in het gemeente-archief bewaard worden, omdat er de maatschappij van weleer op een geheel andere manier in wordt belicht.

Roerende goederen werden bijvoorbeeld in 1814 verkocht door Johanna van Bussel, weduwe van de koperslager Hermannus Langen. Alles staat nauwkeurig beschreven met de naam, woonplaats en beroep van de koper en de opbrengst. Zo kocht Jannes Jonker, smid te Epe, twee partijen ijzer, een voor zes en een voor zeven stuiver. Drie koeien gingen van de hand, een voor 56, een voor 54 en een voor 50 gulden. De laatste werd gekocht door Joseph David de Jong, slagter te Epe. Twee sabels deed de weduwe van de hand, een voor 12 en een voor 5 stuivers. Het kabinet leverde 22 gulden en 6 stuivers op, de klok werd door Lambert Koekkoek, koperslager te Epe, gekocht voor 24 gulden en 6 stuivers. Tientallen borden, kommen, tinnen goed en allerlei klein huisraad veranderde voor enkele stuivers van eigenaar. Voor een zaag werd acht en voor een hamer zes stuivers betaald. Ketels (waarschijnlijk koperen) gingen voor meer van de hand: bijna twee tot vijf en een halve gulden. Nog duurder waren twee partijen spek elk voor meer dan zevenenhalve gulden. Reijnder van Wijngerden, kuiper te Epe, kocht een botervat. De gehele verkoop leverde ruim 383 gulden op.

Al met al geven dit soort akten een zeer gedetailleerde kijk op de dagelijkse levensomstandigheden van onze voorouders. Ook deze akte bevestigt, dat zo goed als iedereen die niet de landbouw als belangrijkste middel van bestaan had, dan toch zeker die als nevenactiviteit er op na hield. Waar vind je vandaag nog een loodgieter met drie koeien?

Ook de blind geworden Vaassense emeritis predikant, Jacob Mijnsen, overleden in 1812, bezat vee: een witbonte, een zwartbonte en een zwartgespikkelde melkkoe; een zwartbonte vaars, alsmede een zwartbonte en een zwarte pink. Uiteraard had hij ook een mooie zwarte ruiter. Hoewel dominee Mijnsen een ploeg en eggen bezat, zal dit paard meestal voor zijn boerenwagen of kar zijn gespannen geweest om de eerwaarde heer te vervoeren. Een rijtuigje bezat hij

niet. Wel was er een aparte beschoten opzet voor een wagen, die waarschijnlijk werd gebruikt om op de boerenwagen wat beschut te kunnen zitten.

Dominees meubilair mocht er zijn: het eiken kabinet, opgelegd met notenhout, was evenveel waard als zijn ruiterpaard: 115 franks (wij leefden toen nog onder de Franse overheersing. Er gingen toen ruim twee franken in een gulden). De hangende klok, verguld en rood geveerd was 63 franks waard. Voor de zomer waren er witte katoenen, en voor de winter blauwe wollen slaapmutsen. Een deel van 's mans ondergoed was gemerkt: IM (Iacob Mijnsen), evenals grote partijen linnengoed: ACM (echtgenote Anna Christina Mijnsen-Siegel), wat misschien kan betekenen, dat men een deel van de was buiten de deur liet doen. Het feit dat dit niet al te vaak gebeurde, verklaart de grote voorraad linnengoed, die mensen van stand er op na hielden. De vuile was werd tot een grote berg opgespaard. Mevrouw Mijnsen bezat onder andere 62 beddelakens! Twaalf slopen waren gemerkt met RMS (ene R. M. Siegel? misschien een erfstuk uit mevrouws familie?). Het gouden zakhorloge van dominee was 147 franks waard, maar de twaalf zilveren vorken en lepels spanden de kroon met 151 franks.

Mijnsen kon kiezen uit een driekante hoed of een ronde hoed om te dragen. Diverse jassen en „rokken" bezat hij, meest bruin en zwart. Pruikendozen had hij ook nog, maar geen pruiken (meer). Die waren inmiddels dan ook uit de mode geraakt.

Uiteraard bezat de dominee veel boeken, hoewel hij die na zijn emeritaat in 1804 niet meer heeft kunnen lezen. Hij was immers vanwege zijn blindheid teruggetreden. Ruim 130 stuks boeken werden met titel, schrijversnaam en uitgaftejaar opgesomd. Voor wie daar mee bekend is, worden beroemde schrijvers en boeken genoemd: M. Luther, Jacob Cats, W. A. Brakel, J. van Lodenstein, van J. Wagenaar de complete Vaderlandsche Historie in 71 delen, te veel om op te noemen. Het meeste was wel bedoeld voor theologische studie.

De laatste maanden van zijn leven heeft een dokter uit Deventer de oudpredikant bijgestaan, geholpen door de chirurgijn F. J. Huijgen te Vaassen. Een slijter in Deventer had wegens geleverde wijn nog bijna 156 franks tegoed.

Ondanks dat er 1244 franks contant geld in huis was, had dominees knecht Pieter van Leeuwen nog meer dan een jaar loon tegoed: 5/4 maal 147 is 183 franks 75. Bovendien had Van Leeuwen ook nog ruim 165 franks tegoed vanwege voorgeschoten uitgaven voor het huishouden. De dienstmeiden Willemina en Berendina Reuvekamp hadden elk driekwart jaarloon tegoed en Berendina nog een behoorlijk bedrag ook vanwege voorschotten voor de huishouding.

Interessant zou zijn om deze boedel en bibliotheek van Vaassens emeritus predikant te vergelijken met die van Vaassens pastoor van vijftien jaar later. Wie daar trek in heeft, of andere notariële akten uit het verleden wil bekijken, misschien wel van zijn voorouders, kan iedere vrijdag in het gemeentehuis terecht. De oude archieven zijn openbaar en kosteloos te raadplegen.

G. Kouwenhoven.

Uit de historie van expeditie „Gelria” te Vaassen

Het verhaal over expeditie „Gelria” werd mij verteld door de thans 88-jarige oud-eigenaar P. van den Esschert te Epe. Graag wil ik hem hiervoor bedanken.

Het begon in 1907:

In maart 1907 neemt Johannes van den Esschert een vrachtwagendienst over van J. M. van der Burg. Het betreft hier een vrachtdienst met paard en wagen van Vaassen op Emst, Epe en Apeldoorn. De overnameprijs is, zoals wij in het contract kunnen zien, f 900,-.

 VAN DER BURG, voerman van Vaassen op Apeldoorn, Emst en Epe, bericht zijn geachte cliëntèle, dat hij zijn **vrachtwagendienst** heeft **overgedaan** aan **JOHS. v. d. ESSCHERT**. Hij dankt zijn geachte cliëntèle voor het genoten vertrouwen en beveelt zijn opvolger, die 4½ jaar bij **GEBR. ROETERDINK** te Apeldoorn in betrekking was en zich daar als een vertrouwd en ijverig man heeft doen kennen, beleefd aan.

J. M. v. d. BURG.

VAASEN, 9 Maart 1907.

 Ondergeteekende beveelt zich beleefd aan als opvolger van voerman **VAN DER BURG**.

Verzekerende, alles in het werk te zullen stellen om zich het vertrouwen waardig te maken, dat zijn voorganger zoo lange jaren genoot, teekent hij

uw dw. dnr.

(3616) **JOHS. v. d. ESSCHERT.**

Onderhand'sche Overeenkomst.

De ondergetekenden:

a. Johannes Martinus van der Burg, voorman, wonende te
Zutphen.

b. Johannes van den Elshert, loophnecht wonende te Apeldoorn.

Verklaren:

dat de eerste aa. de laatstegenoemde hemmen heeft overgegaan
den door hem gedreven, wordende vrachtwagen, dienst Wasspo-
Ernst - Epe - Apeldoorn - woonwagens, en Wasspo-
vrachtwagens, paardkieren, paardeteuge, a. althetgeen
daartoe verder in, de rijmste, zin des woords mocht behoo-
ren, niets uitgezonderd.

Contractanten verklaren, dat zij deze overeenkomst hebben aan-
gegaan voor de som van Negen honderd gulden (f. 900.-)
als koopprijs, welk som de eerstgenoemde verklaart op
heden van de sub b. genoemde Contractant te hebben ontvangen;
voorts onder de volgende bedingen:

1. De verkoopt vrijmarkt welke, voor zijn bevoegdheid
tot verkoop.

2. De koper erkent, dat de verkoper hem de vrachtwagen
dienst met althetgeen, daartoe behoort heeft geleverd a.
op heden door hem in gebruik genomen.

Contractanten verklaren, voorts te zijn overeengekomen, dat
de sub a. genoemde Wasspo meer een vrachtwagen- of
scheepdienst op Wasspo - Ernst - Epe - a. Apeldoorn, mag
beginnen, daarin deelnemen, of derzelve metterdaad, mede-
delijk, of onmiddellijk, steunen, op straffe eener boete van
Quintend gulden, te behoeve van de Contractant Johannes
van den Elshert, in e.e.s te verbeuren. -

Geteekend te Apeldoorn, den Maart 1902 even.

J. v. d. Burg
J. v. d. Elshert

In de Eper Courant van 9 maart 1907 doet V. d. Burg mededeling van de overname en de nieuwe eigenaar zegt alles in het werk te zullen stellen om zich het vertrouwen waardig te maken.

En dan gaat vader Johannes van start. Eerst ging dit alleen met paard en wagen, maar van lieverlee ging men uitbreiden met vrachtauto's.

Toen nog in een zware uitvoering met massieve banden en kettingaandrijving, naderhand gevolgd door de lichtere T-Ford auto's. Een voordeel van deze oude vrachtwagentypes was dat men de meest voorkomende reparaties zelf kon uitvoeren.

Ook het werkterrein werd uitgebreid. Wekelijks werd tweemaal en wel 's dinsdags en 's vrijdags op Deventer gereden, verder op Zutphen en later ook op Arnhem. De dienst op Zutphen ging in de eerste jaren met twee paarden en wagens. Woensdagnacht ging men al om één uur op pad en was woensdagavond om tien uur pas weer terug. Zoon Paul was op 15-jarige leeftijd ook al van de partij op die haast nachtelijke tochten. Zo rond 1930 werd hij medefirmant in het bedrijf van zijn vader.

In de tweede wereldoorlog werd noodgedwongen weer overgegaan op paard en wagen en vrachtauto's met een hout-gasgenerator.

Na de bevrijding ging men weer met nieuwe energie aan de slag en zoals onderstaande advertentie in de Eper Courant van 5 september 1945 ons laat zien reed men alweer op Zwolle, Kampen, Arnhem en Zutphen.

Expeditie „Gelria” Vaassen

rijdt weer naar Zwolle, Kampen, Arnhem, Zutphen.
In oorlog en in vrede - 't was „Gelria” die reë.
P. v. d. ESSCHERT, Vaassen.

Het wagenpark werd langzaam weer uitgebreid en bestond op het laatst uit tien vrachtwagens.

Om de continuïteit voor de toekomst veilig te stellen werd expeditie „Gelria” in 1960 overgenomen door de „Gelderse Tramwagen” uit Doetinchem.

Jammer genoeg is dit geen succes geworden en is deze vestiging van de „G.T.W.” na enkele jaren uit Vaassen verdwenen.

W. Terwee

Voor u gelezen

Gelders Erfgoed, 1994-3.

Onder andere:

- Schoorsteen stuk (met damesportret) terug naar kasteel „Ammesooyen”, door J. C. Bierens de Haan.
- Portretten in kasteel „De Doornenborg”, door Marie-Cécile Heuvelmans. Portretten van de familie Van der Heyden van halverwege de 17e eeuw tot de helft van de 19e eeuw.
- Genealogisch onderzoek in het Rijksarchief in Gelderland, door Pieter van Wissing. Over de organisatie en bezoekersaantallen.
- Recencies:
 - Nieuwelingen op het kussen, door Brord van Straalen. Behandelt Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795 en daarvan voornamelijk het Veluwe deel, waarvan door het Rijksarchief in Gelderland een overdruk werd gemaakt. Zie Ampt Epe nr 106, bladzijden 20 tot en met 24.
 - Alexander Ver Huell (1822-1897). Een levensbeschrijving door Jan Bervoets. Recencie Brord van Straalen.
 - Coulissen van de macht. Een sociaal-institutionele studie betreffende de samenstelling van het bestuur van Arnhem in de middeleeuwen en een bijdrage tot die studie van stedelijke elitevorming, door C. L. Verkerk. Recencie M. Harbers.
 - Rosendaal, Groen Hemeltjen op Aerd. Kasteel, tuinen en bewoners sedert 1579, door J. C. Bierens de Haan. Recencie A. G. Schulte.

Gelders Erfgoed, 1994-4.

Onder andere:

- Werken aan de Berkel, door Jac. Trijsburg.
- Berkelplannen, door Henriëtte Marsman-Slot.
- Cultuurtoerisme in de Berkelvallei, door Margareth Ann McDonald.
- Een bron van inspiratie. Dichterlijke ontboezemingen bij de Berkel, door G. T. Hartong.
- Botanische aspecten van de Berkel, door Ger Boedeltje.
- Huizen aan de Berkel, door Jan Harenberg.
- Huize „De Kamp” in Neede, door Erwin Seydel en Eric Groeneveld.
- Historische Vereniging Lochem-Laren, door Henriëtte Marsman-Slot.

Gelders Erfgoed, 1994-5; Thema tweede wereldoorlog - Slag om Arnhem.

Onder andere:

- Airbornemuseum gereed voor nieuwe generatie, door Antoon van Balveren.
- Zwarte Avonden in Arnhem 1942-1944. Cultuur buiten de Kulturkamer, door P. R. A. van Iddekinge. Recencie van Brord van Straalen.

- Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet. De Duitse klokkenroof tussen oktober 1942 en september 1943, door Gert Oldenbeuving.
- Arnhem. Ooggetuigenverslagen van de Slag om Arnhem 17-26 september 1944, door Martin Middlebrook. Recencie van Brord van Straalen.
- Kunstbescherming in strijd, door Gerrit van der Heide.
- Rode Kruis correspondentie en de Slag om Arnhem, door G. H. Siem.
- Van herdenken tot gedenken. Exposities en publicaties bijeengebracht door Brord van Straalen en Henk Demoed.

Heerde Historisch, Heerder Historische Vereniging, september 1994, nr 74.

Onder andere:

- Uit het dagboek van Mr. Rombout Pieter Ruurds van Riemsdijk, Heerde, november 1902 - Pacific Palisades, California, 30 maart 1958. Deel 3, door J. A. de Wit.
- Reglement op het beheer van de gemeenschappelijke gronden onder Veessen van 1854, door G. Kouwenhoven.
- Over oud-Veessenaar Jo van Vreden, door J. A. de Wit.
- Ds. Klaas Janzen, vierenvijftig jaar predikant in Veessen (1878-1932), door J. van Vreden en J. A. de Wit.

De Mothoek, Heemkundige Vereniging Nuwenspete, jaargang 11, nummer 1.

Onder andere:

- Nunspeet. Kunstenaarsdorp op de NW-Veluwe, door J. Bonhof.
- Het landgoed Hulshorst, door J. W. Hagenbeek.
- Kadastrale Atlas Gelderland 1832, Nunspeet, door G. Vegt-Snel.
- 't Frusselt te Vierhouten, door W. C. Queré.

De Mothoek, Heemkundige Vereniging Nuwenspete, jaargang 11, nummer 2.

Onder andere:

- Verslag van de verenigingsbijeenkomst van woensdag 29 september, met een lezing van de heer J. Vinke, makelaar in Vierhouten, over bouwstijlen, huizen en gebouwen in de omgeving van Nunspeet.
- Charles le Chevalier, door J. W. Hagenbeek.
- De Eperweg te Vierhouten, door W. C. Queré.
- Namen die te maken hebben met stoffen, die in de klederdracht worden/ werden gebruikt, door Anneke Pul.

De Mothoek, Heemkundige Vereniging Nuwenspete, jaargang 11, nummer 3, november 1994.

Onder andere:

- Vierhouten, de 5 andere goederen (deel 4), door W. C. Queré. De naam Vierhouten wordt na 1748 niet als naam van een buurschap, maar als naam van een herengoed gebruikt. Verder gaat dit artikel over diverse herengoe-deren.
- Schetsen uit de historie van Nunspeet en omgeving, door Van Marle.

Heemkunde Hattem, uitg. Vereniging Heemkunde Hattem, nummer 59.

Onder andere:

- Hattem en de Tweede Wereldoorlog, deel 4 en reacties, door A. A. Bot.
- De kaart van Hattem in 1797 met bewonerslijst, door Evert Mulder, Gerard van der Sluis en Gert Veltkamp.
- Criminaliteit vervolg(d), door J. Borst
- De Bataafsche Revolutie in Hattem, deel 3, een rondwandeling door Hattem in 1797, door Gert Veltkamp.

Kroniek, 17e jaargang, nummer 3. Oudheidkundige Kring Voorst.

Onder andere:

- De overgang Rome-Reformatie in het Kerspel Voorst, door D. Lekkerkerker.
- Een vriendschap op de Poll. Over het landgoed de Poll waar Thorbecke zijn gastheer en vriend Schimmelpenninck van der Oye zijn ideeën over de democratische wetgeving ontvouwde, door Reneé de Jonge.

Uth het Oulde-Bruck, uitgave van de Oudheidkundige Vereniging „De Broeklanden”, 14e jaargang, nummer 4.

Onder andere:

- Uit de geschiedenis van de Gereformeerde kerk te Wezep.

Het Loar, 3e kwartaal 1994.

Onder andere:

- Dierendag 4 oktober, door B.B.

Voor wie een artikel in bovengenoemde bladen nader wil bestuderen, liggen de desbetreffende nummers ter inzage bij het secretariaat Dorpsstraat 12, Vaassen, Graag van te voren bellen: 05788-71304.

Inhoud

In memoriam Roelof Paasman door W. Terwel	1
Maatsbertus de Zoete, bosbaas op Tongeren (4-slot) door J. Kreffer	2
De verpachting van tienden van het voormalig Zwolse Bethlehemklooster in het kerspel Epe door E. Schurink	8
De notariële archieven van Epe en Vaassen thans in het gemeente-archief door G. Kouwenhoven	10
Uit de historie van expeditie „Gelria” te Vaassen door W. Terwel	12
Voor u gelezen door J. C. Kreffer	17